

CJJ04_12

Klára Osolsobě

osolsobe@phil.muni.cz

Opakovací test

- 10. 00 -10. 30 /skupina 02
- 12. 00 -12. 30 /skupina 01
- 15 otázek

Supletivní kořen jedná se o případy, kdy tvary jednoho paradigmatu se tvoří od lexikálních kořenů, které nejsou geneticky (ani vzdáleně etymologicky) příbuzné, nejde o případ alomorfie/hláskových alternací kořene

- 1.** Která z dvojic obsahuje supletivní kořeny?
- máš-mámě
 - *jde-šel
 - kladivo-kladívko
 - mažu-pomažu

např.: *Matka přišla. Děvčata přišla.*

2. Který typ synkretismu mají všechna slovesa?

- *tvar l-ové přičestí feminin sg. a neuter pl.
- slovesa 4. třídy 3. os. sg. a pl. indikativu přítentu aktiva
- koncovku -t a -ti v infinitivu

psát > přepsat > přepisovat
jevit > objevit > objevovat

- 3.** Následující věta: "*Přepisuji ten referát už potřetí a pořád objevuji nová fakta.*" obsahuje
- imperfektivum, perfektivum
 - *sekundární imperfektivum, sekundární imperfektivum
 - perfektivum, imperfektivum

vysoký, sedící – adjektiva s tvary adjektivní/složené flexe

- 4.** Věta *"Jsem si jista, že tenhle vysoký mladík sedící naproti mně nepracoval na rektorátě Masarykovy univerzity ."* obsahuje tyto jmenné tvary adjektiv:
- vysoký, sedící
 - Masarykovy
 - *jista, Masarykovy
 - jista, vysoký, sedící, Masarykovy

Konverzí nevznikla slova: *hon-b(a)*,
náhon-č(í), *svaz-ek*, *násled-ek*, vznikla
sufixací

5. Která skupina slov vznikla konverzí?

- hon, honba, náhončí
- obnos, oblek, svazek
- tušení, vytí, následek
- *skon, dílo, výrok

Pouze v prvním případě jde o dva příbuzné lexémy, v ostatních jde o vztah mezi tvary jednoho lexému

- 6.** Která dvojice slov ilustruje vztah mezi dvěma lexémy?
- *vyskočí-úskočný
 - soudím-soudil
 - zdravý-zdráv

Pouze **-a** v **rád-a** je rodová koncovka, která vyjadřuje shodu adjektiva v rodě/čísle, ani **kmenotvorná přípona** ve tvaru **vz-a-l**, ani **kořenová samohláska** ve slovese *spálit* žádný typ shody nevyjadřuje

- 7.** U kterého slovního tvaru vyjadřuje sufix **-a** nějaký typ shody?
- vzal
 - *ráda
 - spalme

svléc-0-i/svlék-nou-t

- 8.** Která věta obsahuje sloveso, které má dva tvary infinitivu lišící se kmenotvornou příponou, tedy nikoli koncovkou *-t/-ti*?
- *Pomalu si svlékla kabát.
 - Řekni mu to podruhé.
 - Nezavírej dveře.

češu/česám

9. Které sloveso ma dvojí paradigma indikativu přítomného aktiva?

- *česat
- psát
- hlásat
- práskat

za-bloud-i-l-a

11. Z kolika morfů se skládá tvar "*zabloudila*"

- 3
- 4
- *5

o-bleč-0-en-ý/ ob-leč-0-en-ý

12. Které adjektivum obsahuje morfémový uzel (hranice morfů se překrývá)

- *oblečený
- psí
- opilý
- kazašský

v případě slovesa *umývat se* jde o skutečnou reflexivitu, děj vychází od činitele děje a vrací se k němu, se lze nahradit *sebe*

13. Mezi reflexiva tantum nepatří

- ptát se
- bát se
- *umývat se

Stránice jsou městská čtvrť západně od centra statutárního města Brna.
...**Pisárky** jsou od 24. listopadu 1990 rozděleny mezi samosprávné
městské části

SSJČ

Bystrc, -e ž. *obec na Moravě*;
bystrcký příd.

14. Mezi plurália tantum nepatří

- Pisárky
- Stránice
- *Bystrc

nařčení/nařknutí

15. Dvě verbální substantiva se tvoří od slovesa

- psát
- *nařknout
- vytírat

Najdi **homonymní** a alomofní (synonymní) kořenové morfy

- rčení, úrok, rok, říkat
- podmořský, úmorný, marný, promořovat,
- sbírka, výbor, borovicový, přebrat
- pŭtka, dotýkat se, tykev, styk, nedotčený
- výhonek, oženit, ženoucí se, inženýr

Najdi **homonymní** a alomofní (synonymní) kořenové morfy

- rčení, úrok, **rok**, říkat
- podmořský, úmorný, marný, promořovat
- sbírka, výbor, **bor**ovicový, přebrat
- půtka, dotýkat se, tykev, styk, nedotčený
- výhonek, oženit, ženoucí se, (inženýr – z fr. ingénieur souvisí s lat. genius)

Segmentuj slovní tvary a urči **derivační** a **flektivní** afixy. Najdete i takové afixy, u nichž **váháte**? Proč?

- smetáky, ptáky, věšáky
- nejasný, nejdřívějším, nejedlý, stejnoměrně
- rozumný, rozplácnutým, rozehřívá
- předestřu, předávkujeme, přeskáče
- sestřenice, sestřelený, sestříháváš
- práce, soudce, blbce, adopce

ŘEŠENÍ

Segmentuj slovní tvary a urči **derivační** a **flektivní** afixy

- s-met-ák-y, pták-y, věš-ák-y
- ne-jas-n-ý, nej-dřív-ějš-ím, ne-jed-l-ý, stejn-o-měr-n-ě (slovnědruhová charakteristika)
- roz-um-n-ý, roz-plác-nu-t-ým, roze-hří-v-á
- přede-stř-u, pře-dávk-uje-me, pře-skáč-e
- sestř-en-ic-e, se-střel-en-ý, se-stříh-áv-á-š
- prác-e, soud-c-e, blb-c-e, adopc-e

Segmentuj utvořená slova a urči afixy, jimiž se odvozují

substantiva (N), adjektiva (A), slovesa (V), adverbia (D)

• znalec	palec	sřelecký	řecký
• stařecký	vyznávat	spisovatelský	nevychovatelný
• proruský	líbivý	zádumčivě	živý
• lítostný	zmlknout	košťátko	sluchátko
• dlátko	slunce	srdce	ovce
• odpůrce	nemajíce		

Segmentuj utvořená slova a urči afixy, jimiž se odvozují

substantiva (N), adjektiva (A), slovesa (V),

adverbia (D)

- zna-l-ec ← zna-l-ý ← zn-á-t, palec, sřel-ec-k-ý ← sřel-ec ← sřel-i-t,
- řec-k-ý ← Řek/Řec-k-o, stař-ec-k-ý ← stař-ec ← star-ý,
- vy-zná-v-a-t ← zn-á-t,
- s-pis-ova-tel-sk-ý ← s-pis-ova-tel ← s-pis-ova-t ← ps-á-t,
- ne-vy-chov-a-teln-ý ← vy-chov-a-teln-ý ← vy-chov-a-t ← chov-a-t,
- pro-rus-k-ý ← rus -k-ý ← Rus-k-o, líb-iv-ý ← líb-i-t,
- zá-dům-čiv-ě ← zá-dům-čiv-ý ← za-dum-a-t ← dum-a-t,
- ži-v-ý ← ží-t, ne-lít-ost-n-ý ← lít-ost,
- z-mlk-nou-t ← mlč-e-t,
- košť-át-k-o ← košť-ě, sluch-átk-o ← slyš-e-t, dlát-k-o ← dlát-o,
- slun-c-e, srd-c-e,
- ovc-e, od-půr-c-e ← ode-př-í-t,
- ne-maj-í-c-e ← maj-í-c-e ← maj-í ← mí-t

Všimněme si

- V některých případech nelze jednoznačně určit slovnědruhovou funkci afixu. Souvisí to s tzv. dvojím fundačně motivačním vztahem (fundace – odvozené slovo je založené/fundované slovem základovým, motivace – významový vztah k základovému slovu). Např. adjektiva řecký, ruský můžeme vztáhnou k substantivům *Řek/Řecko, Rus/Rusko*. Nepomůže ani analogie. Afix –k- je slovnědruhově nespecifický.
- Někdy vydělujeme derivační afix na základě analogie: např. ve slovech jako *slun-c-e, srd-c-e*, a to na základě příbuzných slov (*slun-n-ý, slun-i-t se, srd-n-at-ý, o-srd-í*).
- Jako **derivační afixy** sloves jsme neoznačili kmenotvorné přípony, přestože jako derivační prostředky slouží. Pokládáme je za tvarotvorné afixy.

Z následujícího seznamu vyber slova, která mají stejnou morfémovou strukturu:

- vypravěč, zelenáč, kleč, leč, lupič, vousáč
- horolezec, plec, kopec, samec, břichomluvec
- motel, postel, obyvatel, věrtel, pisatel,
- píšící, řadící, kryjící, zimoucí, telecí

Z následujícího seznamu vyber slova, která mají stejnou morfémovou strukturu:

- vyprav-ě-č, zelen-áč, kleč, leč, lup-i-č, vous-áč
- hor-o-lez-ec, plec, kopec, samec, břich-o-mluv-ec
- motel, postel, obyv-a-tel, věrtel, pis-a-tel,
- píš-0-í-c-í, řad-i-c-í, kry-j-í-c-í, zimoucí, telecí

Formulujte pravidlo, jímž se řídí:

- Distribuce variantní koncovky *-o* v genitivu plurálu substantiv typu *růže*.
- Distribuce variantní koncovky *-a* v genitivu singuláru substantiv typu *hrad*.
- Distribuce variantní koncovky *-ách* v lokálu plurálu substantiv typu *město*.
- Distribuce grafické variantní koncovky *-i* v genitivu singuláru (nominativu, akuzativu a vokativu plurálu) substantiv typu *žena*.

Distribuce variantní koncovky -0 v genitivu plurálu substantiv typu *růže*.

- Tuto variantu mají:
- substantiva tvořená sufixem *-ice*
- substantiva tvořená sufixem *-yně* (většinou mají dubletu, tedy obě koncovky *-í/-0*)
- jednotlivá substantiva jako např. *košile, míle, svíce, chvíle, plíce, ...*

Můžeme je najít v korpusu:

- https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~9cpQDfTpXuDI&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all
- https://kontext.korpus.cz/freqs?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~9cpQDfTpXuDI&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all&fcrit=word%2Fie%200~0%3E0&flimit=1&freq_sort=&fpage=1&ftt_include_empty=

Distribuce variantní koncovky *-a* v genitivu singuláru substantiv typu *hrad*.

- Tuto variantu mají:
- asi kolem 200 substantiv, mezi nimiž lze definovat typické skupiny, jako např. názvů dnů v týdnu, měsíců, měst, geometrických útvarů, atd.
- *pondělka, úterka, čtvrtka*
- *ledna, února, března, dubna, ...*
- *Berlína, Londýna, Kolína, Říma, Jeruzaléma, Vsetína, Prostějova, ...*
- *trojúhelníka, čtyřúhelníka, ...*
- *lesa, komína, mlýna, kláštera, ...*

Můžeme je najít v korpusu:

- https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~GpwvmTQrkiHF&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all
- https://kontext.korpus.cz/freqs?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~GpwvmTQrkiHF&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all&fcrit=word%2Fie%200~0%3E0&flimit=1&freq_sort=&fpage=1&ftt_include_empty=

Distribuce variantní koncovky *-ách* v lokálu plurálu substantiv typu *město*.

- Variantu mají většinou deminutiva, která by jinak po finálním *k* vyžadovala alternaci *k-c*.
- https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~WZcKqoJK18aD&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all
- https://kontext.korpus.cz/freqs?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~WZcKqoJK18aD&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all&fcrit=word%2Fie%200~0%3E0&flimit=1&freq_sort=&fpage=1&ftt_include_empty=

Distribuce grafické variantní koncovky *-i* v genitivu singuláru (nominativu, akuzativu a vokativu plurálu) substantiv typu *žena*.

- Tuto grafickou variantu mají substantiva, která mají před koncovkou *-a* v nominativu singuláru měkkou souhlásku
- *Keňa, Toňa, Soňa, skica, soja, Míša, Anča, Naďa, Dáša, Máša, ...*
- https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~rwQPKOpQMIPr&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all
- https://kontext.korpus.cz/freqs?ctxattrs=word%2Clemma%2Ctag&attr_vmode=mixed&pagesize=40&q=~rwQPKOpQMIPr&viewmode=kwic&attrs=word%2Clemma%2Ctag&corpname=syn2015&attr_allpos=all&fcrit=word%2Fie%200~0%3E0&flimit=1&freq_sort=&fpage=1&ftt_include_empty=

Segmentuj slovesný tvar, deverbativum, vyznač kmenotvornou příponu a vyznač, kdy jde o derivaci od kmene a kdy jde o derivaci od kořene:

- krádež, kradačka, kradmý, kradí, vykradený
- těšitel, potěšení, útěšlivý, potěšitelný,
- mluvka, mluvčí, mluvený, rozmlouvající, výmluva
- malování, malba, malující, malíř

Segmentuj slovesný tvar, deverbativum, vyznač kmenotvornou příponu a vyznač, kdy jde o derivaci **od kmene** a kdy jde o derivaci **od kořene**:

- krád-ež, krad-a-č-k-a, krad-m-ý, krad-í, vy-krad-o-en-ý
- těš-i-tel, po-těš-o-en-í, ú-těš-liv-ý, po-těš-i-teln-ý,
- mluv-k-a, mluv-č-í, mluv-o-en-ý, roz-mlouv-aj-í-c-í, vý-mluv-a
- mal-ová-n-í, mal-b-a, mal-uj-í-c-í, mal-íř

V úkolu na týden (viz IS) procvičíte další

...

- V písemné práci ke zk. budou otázky analogické k těm, které jste řešili v domácích úkolech, popř. zde.
- Pokud byste něčemu v řešeních výše popř. v řešeních k domácím úkolům nerozuměli, ptejte se e-mailem.
- Přeju hodně štěstí u zkoušky.

Na příště

- Na příští seminář je třeba vypracovat krátký úkol ve formě on-line testu. **Tentokrát máte po odevzdání možnost vidět i vysvětlení řešení**
- Na úkol máte 30 minut a jej je třeba vypracovat do příští středy 00.00 hod.
- Je to poslední úkol
- Kromě něho ještě máte k dispozici k procvičování všechny staré testy
- Příští hodinu (26. 5. 2021) je – předtermín. Bude mít formu on-line testu. Na předtermín je třeba se přihlásit. Další termíny (řádné i opravné jsou vypsány během zkouškového období, v červenci 2021).